

Invasion af Aftenfalk *Falco vespertinus* i Danmark i efteråret 1975

KNUD PEDERSEN OG ERIK VIKKELSØ RASMUSSEN

(With an English summary: *Irruption of Red-footed Falcon Falco vespertinus in Denmark, autumn 1975*)

Meddelelse nr. 5 fra Feltornithologens Rapportgrupper

INDLEDNING

Sommeren 1975 var en af de varmeste i mands minde. August måned tegnede sig som den varmeste, med en ret konstant varmebølge i Syd-, Mellem- og Nordeuropa (temperaturer se senere). Søndag den 31. august blev der iagttaget et stort koncentreret træk af Aftenfalk ved to kendte træksteder i Danmark — Skagen og Rørvig.

Det totale antal iagttagne Aftenfalke denne dag ved Skagen blev ikke mindre end 151, heraf trak de 141 øst, mens de 10 sidste fugle ikke nåede ud. Disse kunne iagttages rastende i området hen under aften og den efterfølgende dag. Ved Rørvig blev der noteret ialt 30 Aftenfalke, som alle trak sydøst. Dagen derpå kunne omkring 15 nye fugle ses raste i området.

En lang række lokaliteter landet rundt blev besøgt af ornithologer denne dag, men på kun to foruden de to førstnævnte steder blev der set trækkende Aftenfalke. Ved Hyllekrog, Lolland blev 4 fugle set trække mod sydøst, og ved Tibirke Bakker, Nordsjælland trak 2 fugle mod syd.

Denne artikel er hovedsagelig baseret på grundlag af iagttagelserne og omstændighederne gjort under den tydelige kulmination — den 31/8 — ved Skagen og Rørvig. De øvrige iagttagelser og oplysninger fra hele landet i efteråret fremgår af et afsnit sidst i artiklen.

MATERIALET

Som nævnt er hovedparten af materialet baseret på oplysningerne fra Skagen og Rørvig. Imidlertid er der indsendt et stort antal breve efter et opråb i Feltornithologen og en opfor-

dring i »Meddelelser fra Dansk Ornithologisk Forening«. Det skal her med det samme gøres helt klart, at omkring halvdelen af oplysningerne i starten drejede sig om observerede unge Lærkefalke *Falco subbuteo*. Ved hjælp af billeder, smalfilm, beskrivelser m.m. blev fuglenes rigtige artstilhørighed hurtigt fastslået, heriblandt fuglene fra Rørvig. Vi skal ikke her omtale feltkendetegnene for Aften- og Lærkefalk, men blot henvise til bogen »Flight Identification of European Raptors« (Porter *et al.* 1974) og to artikler i Feltornithologen af Bjarne Bertel (1976) og Steen Christensen (1970), hvor de to arters ungfugledragter beskrives indgående.

En stor del af oplysningerne er endvidere udtaget af lokalrapporterne, som for tiden er så godt som landsdækkende.

I et så stort materiale som det her foreliggende har det kun været muligt i ret få tilfælde at konstatere sikre gengangere. I den forbindelse kan vi nævne, at ialt min. 366 Aftenfalke er meldt i perioden 1/8-19/10 fra hele landet, og der er taget forbehold mod gengangere i det omfang det har været muligt. Disse gengangere har alle været rastende fugle, der er set på samme lokalitet flere dage i træk.

Det totale antal observatører, der har indsendt oplysninger, enten i form af breve til os eller som bidrag til lokal- og fuglestationsrapporterne, er på ialt 61. Alle meddelere og folk der på anden måde har bidraget, må modtage vor hjerteligste tak. Meteorologisk Institut i København takkes ligeledes for velvilligt at have stillet vejrkort over Europa til rådighed for os. Endvidere tak til Erik Hansen for hurtig ekspedition af et materiale fra Østtyskland opsat af Siegmund Müller, Rostock. Vor bedste tak må tildeles Bent Pors Nielsen for råd og udfærdigelsen af det engelske resumé.

VEJRFORHOLDENE OMKRING
DEN 31. AUGUST

Fredag den 29/8 var vinden vest-sydvest 2 ved Skagen, det var skyfrit og +20-22°C. Lørdag drejer vinden om i øst 3-4, det bliver varmere med dagtemperatur på omkring +25°C og fortsat skyfrit. Søndag den 31/8 er vinden om morgenen i sydøst 4, det er skyfrit og meget varmt, hvilket medførte en ret udbredt varmedis over land. Disen forringede dog ikke observationsforholdene væsentligt. Vejret holdt sig næsten konstant hele dagen, dog drejede vinden i løbet af eftermiddagen mod syd.

Mandag morgen den 1/9 var vinden drejet helt om i WSW 2-3, og temperaturen var faldet til +20°C. Der observeredes denne dag ingen trækkende Aftenfalk. Derimod rastede 5-10 juv. i området. De efterfølgende dage prægedes af vestlig vind.

De samme vejrforhold har gjort sig gældende ved Rørvig bortset fra, at vinden blev i SE 2-3 hele dagen den 31/8.

VEJRFORHOLDENE I NORDEUROPA
OMKRING MÅNEDSSKIFTET
AUGUST-SEPTEMBER

Studier af vejrkort fra Meteorologisk Institut fra dagene 30/8-1/9 viser, at der i forbindelse med et mindre højtryk over det sydøstlige Sverige og Baltikum og et lavtryk over den sydlige Nordsø strømmer varm luft fra Øst- og Sydøsteuropa op over Nordtyskland og Danmark. En varmfrost forskydes i løbet af den 30-31/8 fra sydøst op over Danmark. Ved østvendte kyster er vinden gennemgående frisk, således rapporteres kl. 06. den 31/8 fra Dueodde ENE 9 m/s, fra Keldsnor E 6 m/s, fra Fornæs ESE 9 m/s, og fra Skagen SE 6 m/s. Alle stationer i Danmark melder om ringe skydække, derimod forringes sigtbarheden flere steder af varmedis. Temperaturen landet over er høj med maximum på +27-28°C (fig. 1).

Den 1/9 sker der en klar ændring af vejr-situationen. Et mindre lavtryk over Sydnorge med tilhørende fronter trænger hurtigt frem

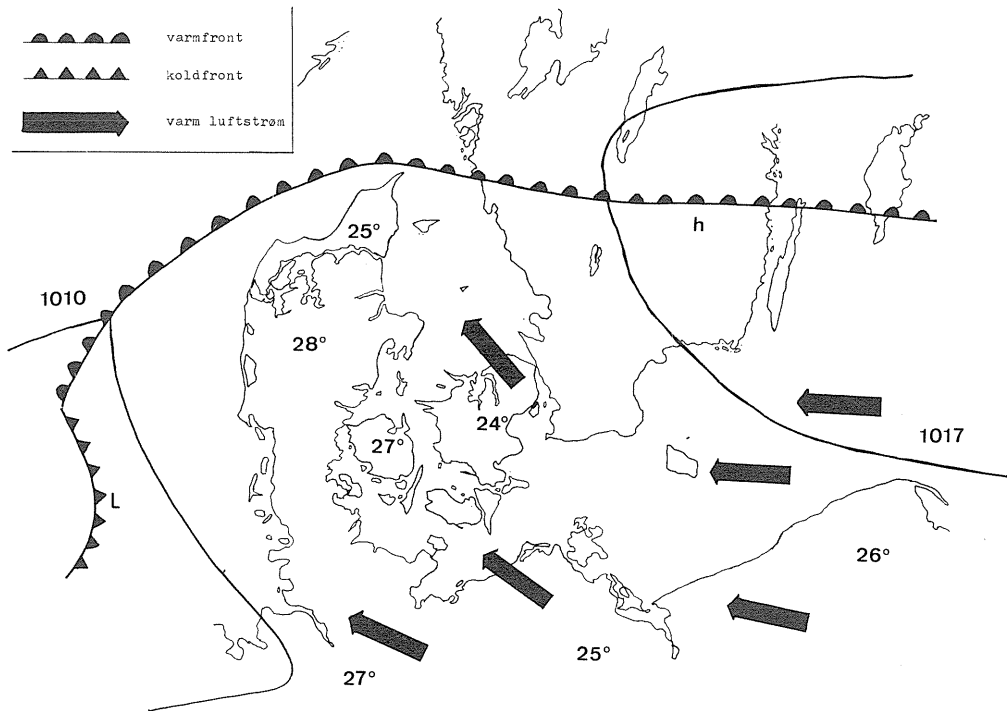

Fig. 1. Vejrforholdene i Sydkandinavien den 31/8 1975. Forenklet efter Meteorologisk Instituts vejrkort. *Weather map for the 31st August 1975. Simplified from official weather map.*

fra nordvest ned over Danmark. Vinden drejer, og sidst på dagen melder de fleste danske stationer om vinde fra vestlige sektorer.

Endelig skal det nævnes, at middeltemperaturerne for de varmeste måneder i 1975 blev følgende: juli +16,9°C, august +19,2°C og september +14,2°C. Gennemsnitstemperaturerne for de tilstødende måneder er noteret til: juni +14,0°C og oktober +8,6°C. Der blev, som nævnt tidligere, sat varmerecord i Danmark dette år, og den blev målt til +36,4°C den 10/8 (Holstebro), den højeste siden 1919 (+35,8°C).

FELTOBSERVATIONERNE DEN 31. AUGUST 1975

Trækkets forløb

Hvornår trækket egentlig begyndte ved Skagen, må desværre stå hen i det uvisse. Observationerne startede først ved Grenen kl. 08.25. De første Aftenfalke opdagedes kl. 08.30 lavt over stranden ved selve spidsen af Grenen, og de trak meget målbevidst mod øst ud over havet. Bortset fra en time (kl. 10.20-11.15), hvor observatøren var taget til Skagen by for at proviantere m.m., blev der observeret konstant og helt frem til kl. 17.45. For hver fugl eller flok noteredes tid, når observationsposten passeredes. Disse fremgår af fig. 2 i 10 min. intervaller. Sidste fugl trak ud kl. 17.16.

Ved Rørvig var trækkets forløb stort set ret identisk med Skagens. De første Aftenfalke noteredes omkring kl. 10.15, ret sent når man

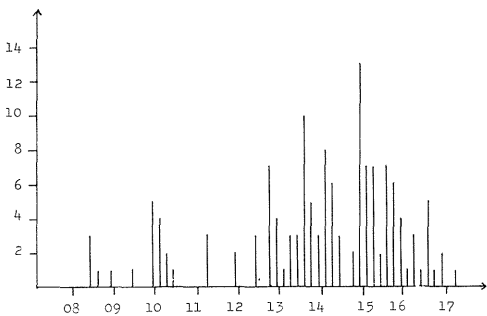

Fig. 2. Trækkintensiteten ved Skagen den 31/8 1975 i 10 minutters intervaller. Abscissen angiver observationstidspunkt, ordinaten antallet af fugle, ialt 141.

Migration of Red-footed Falcons at The Skaw on 31st August 1975. Abscissa = observation period, ordinate = number of birds, in all 141.

tager i betragtning, at observatørerne ankom til Korshage kl. 09.10. Der blev observeret fra forskellige steder på Korshagearealet, mens man gik rundt i landskabet. Den mest ideelle observationspost for efterårstræk her er endnu ikke fundet, derfor de forskellige observationssteder; dog blev der iagttaget ihærdigt og mest fra Lyngbakken fra Flyndersø (fig. 3). Sidste Aftenfalk noteredes kl. 14.50. Om der stadig kom trækkende fugle herefter er uvist, idet observationerne sluttede, da observatørerne bl.a. skulle til København.

Generelle træk-billede

Trækbilledet var utroligt ensartet, både ved Skagen og Rørvig.

Fuglene ved Skagen fulgte, i et ganske smalt bælte, den yderste klitrække eller selve strandbredden mod øst (fig. 4). Der sås overhovedet ingen fugle længere inde over land end max. 250 m fra kystlinien. Langt de fleste fulgte et bælte fra strandbredden og ca. 100 m ind over land. Enkelte trak forbi ude over havet, hvilket viser, at de har sluppet land ved Nordstrand eller i nogle tilfælde før. Muligvis har enkelte individer derved undgået observatørernes opmærksomhed. Trækhøjden var, som omtalt tidligere, ganske lav. I to tilfælde iagttoges dog, hvorledes en lille flok pludselig kunne skrue til vejs og derefter fortsætte trækket mod øst i ret stor højde.

Ikke alle fugle trak direkte mod øst. Enkelte standsede op ved Grenen og fouragerede i en kortere periode ved Strandengen. Deres trækdrift udløstes dog så snart nye fugle passerede forbi, og de forsvandt efterhånden med dem mod øst.

På Korshage kom fuglene fra Plantagen i et smalt bælte trækkende mod øst-sydøst (fig. 3). Såvidt det kunne ses, trak der ingen fugle over vandet som ved Skagen, men kun i et bælte over land omkring 200 m fra kystlinien til ca. 1 km inde ved Nørrevang. En stor del af dette område består fortrinsvis af små plantager, hvorved observationsforholdene forringedes ikke så lidt, idet fuglene som ved Skagen trak meget lavt, her som regel lige i trætophøjde. Samtlige Aftenfalke ved Rørvig denne dag noteredes som trækkende.

Alders- og kønsfordeling

Da fuglene ved Skagen oftest passerede meget tæt forbi observationsposten, var det uden større besvær muligt at bestemme alder og

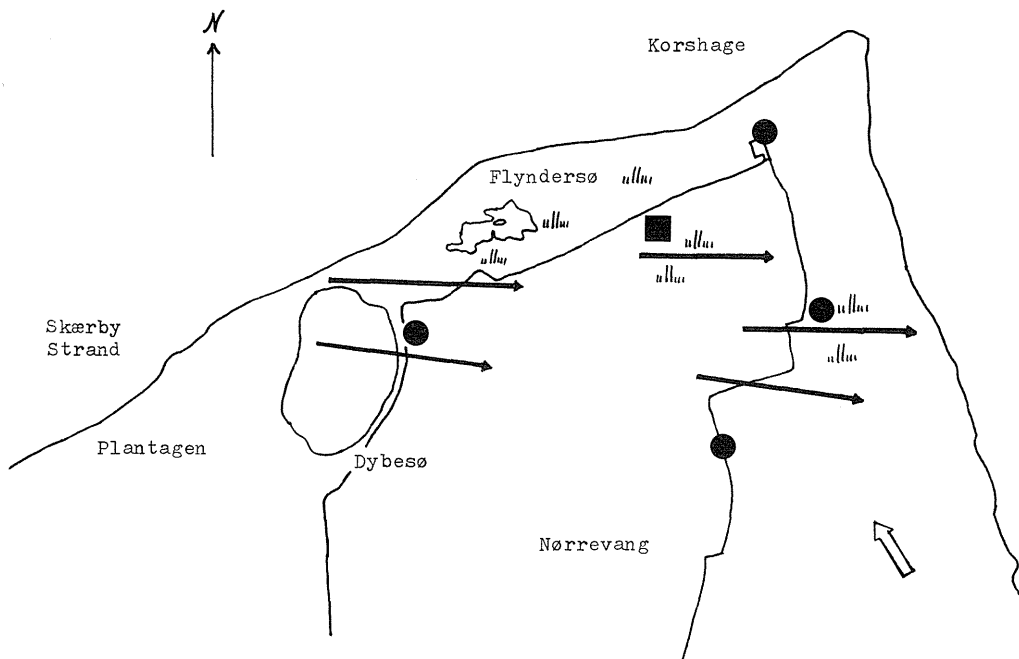

Fig. 3. Det generelle træk billede ved Rørvig den 31/8 1975. Observationsposter angivet ved sorte cirkler, Lyngbakken dog ved sort kvadrat. Vindretningen angivet ved åben pil.
Migration of Red-footed Falcons at Rørvig, North Zealand, on 31st August 1975. Look-outs marked with four black circles and one black square. Open arrow indicates wind direction.

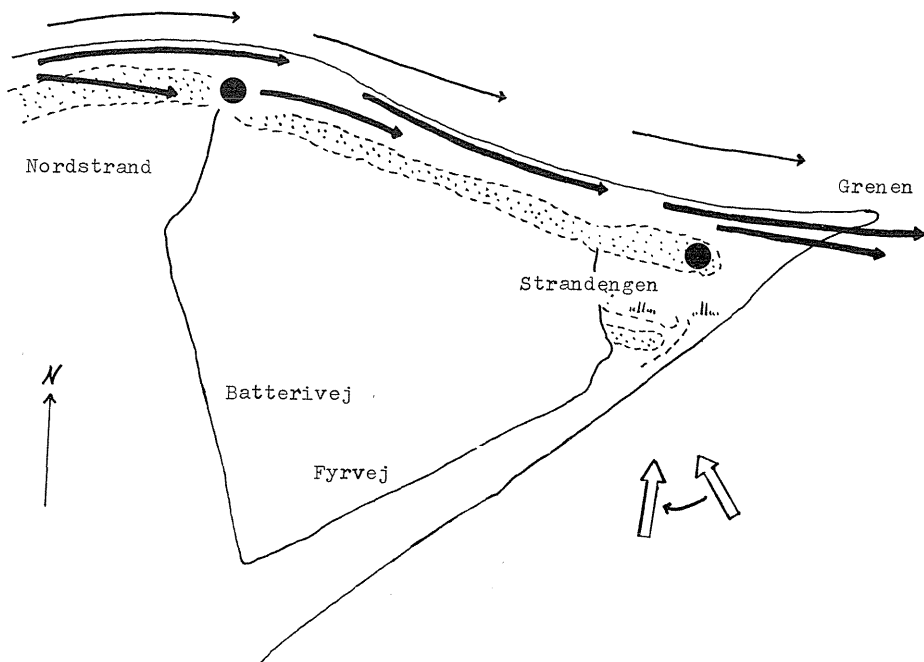

Fig. 4. Det generelle træk billede ved Skagen den 31/8 1975. Observationsposter angivet ved sorte cirkler og vindretninger ved åbne pile.
Migration of Red-footed Falcons at The Skaw on 31st August 1975. Look-outs marked with black circles and wind direction by open arrow.

køn. Det drejede sig langt overvejende om 1-årsfugle (79 pct.), hvilket stemmer fuldstændig overens med forholdet under tidligere efterårsinvasioner i Vesteuropa (Glutz *et al.* 1971). Se iøvrigt tabel 1.

På Korshage iagttoges fuglene ikke under så gode observationsforhold som på Skagen, idet en del sås i direkte modlys. Det var kun muligt at afgøre, hvorvidt det drejede sig om hanner eller hun/juv. Fordelingen fremgår af tabel 2.

Tabel 1. Køns- og aldersfordeling på samtlige Aftenfalke for hele landet, incl. Skagen og Rørvig. *Sex and age of all Red-footed Falcons seen in Denmark, autumn 1975, incl. The Skaw and Rørvig.* »uspec.« = undetermined.

♂, adult	15
♂, imm.	3
♂; uspec.	7
♀, adult	15
juvenile	73
uspec.	52
Total	366

Tabel 2. Køns- og aldersfordeling på de iagttagne Aftenfalke ved Skagen og Rørvig. *Sex and age of the Red-footed Falcons recorded at The Skaw and Rørvig.*

	Skagen	Rørvig
♂, ad.	4	1
♂, imm.	2	0
♀, ad.	10	-
juv.	119	-
♀/juv.	16	29
Total	151	30

Trækbevægelser af andre rovfuglearter

Udover det usædvanligt store træk af Aftenfalk iagttoges den 31/8 ved Skagen et næsten tilsvarende markant træk af Tårnfalk *Falco tinnunculus* med ialt 59 østrækkende fugle. Langt den overvejende del bestod af ungfugle. Trækbilledet var identisk med Aftenfalke-nes. Også en ung Fiskeørn *Pandion haliaetus* trak målbevidst mod øst.

Den mellemeuropæiske bestand af unge Tårnfalke foretager et mellemtræk umiddelbart efter at familierne er blevet opløst i juli-august. Dette træk

går fortrinsvis i nordvestlig retning (ringfund) (Glutz *et al.* 1971). Det vil derfor være naturligt også at forklare det store træk af Tårnfalk ved Skagen, som ungfugle, der på grund af de specielle vejrforhold har fortsat det nordvestgående mellemtræk og derved er nået helt til Skagen.

Ved Rørvig registreredes ikke lignende markante trækbevægelser af Tårnfalk. Derimod blev der iagttaget et sydvest-gående træk af andre rovfuglearter: Musvåge *Buteo buteo* 1, Hvepsevåge *Pernis apivorus* 109, Spurvehøg *Accipiter nisus* 15, Rørhøg *Circus aeruginosus* 3, Blå Kærhøg *Circus cyaneus* 3, Fiskeørn 3, Lærkefalk 2 ad. og endvidere Sort Stork *Ciconia nigra* 1 ad.

Fra det øvrige land foreligger der tilsyneladende kun observationer af usædvanligt rovfugletræk den 31/8 fra Stignæs. Her blev bl.a. set Skrigeørn sp. *Aquila clanga/pomarina** 1, Kejserørn *Aquila heliaca** 1 juv., Musvåge 200, Hvepsevåge 845, Våge *Buteo/Pernis Sp.* 529, Rørhøg 15, Lærkefalk 1, samt flere andre rovfuglearter trækkende mod SV.

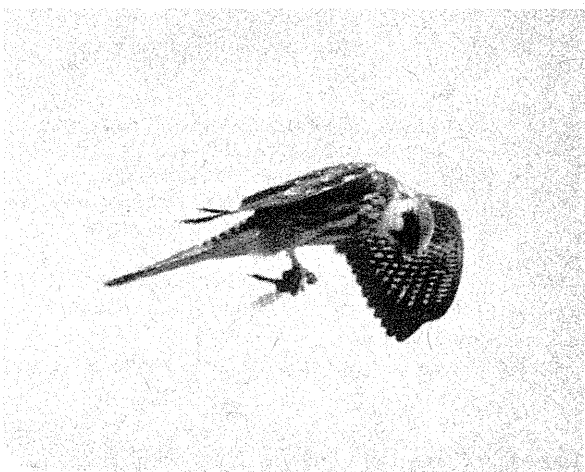
ØVRIGE IAGTTAGELSER I EFTERÅRET AF AFTENFALK

I hele efterårsperioden er der gjort en del spredte iagttagelser rundt omkring i det ganske land, dog mest fremtrædende i de østlige egne. Af fig. 5 fremgår det, på hvilke lokaliteter Aftenfalke noteredes i efteråret.

Fig. 6 viser samtlige fugle fordelt i 5-dages perioder incl. Skagen og Rørvig. Efter den kraftige kulmination den 31/8 ses en hel del fugle i de kommende uger i september, men

Aftenfalk *Falco vespertinus* med guldsmed, Skagen august 1975. Foto Knud Pedersen.

Red-footed Falcon Falco vespertinus with dragonfly. The Skaw, August 1975.

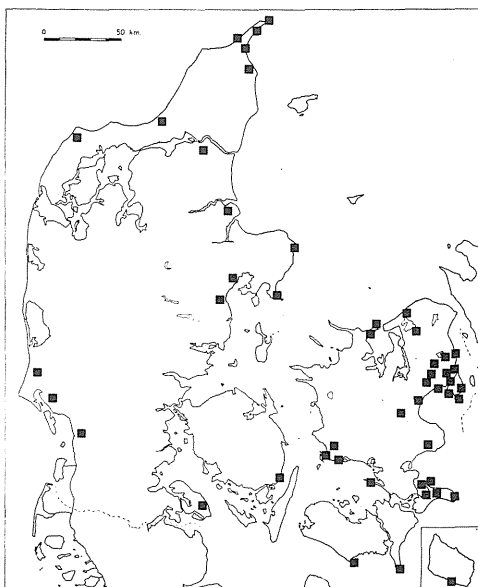

Fig. 5. Lokalteter hvorpå Aftenfalke konstateredes i Danmark i efteråret 1975.

Danish localities from where Red-footed Falcons were recorded, autumn 1975.

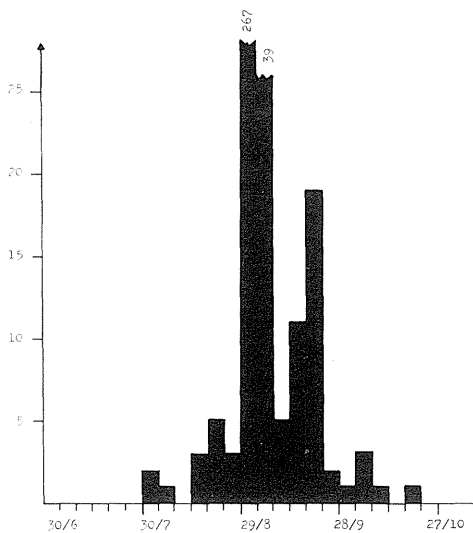

Fig. 6. Samtlige Aftenfalke fordelt i 5-dages perioder for hele landet. N = 361; der mangler 5 fugle uden dato, ialt noteredes 366 eksemplarer.

Migration of 361 Red-footed Falcons distributed on time. Five birds without dates are excluded.

de sidste par dage af denne måned og hele oktober iagttages kun ganske få eksemplarer, ialt kun 8 ex.

Den tidligste Aftenfalk ses den 1/8 og den

seneste noteres den 19/10, ved henholdsvis Rødhush, Nordjylland og Aflandshage, Amager.

Køns- og aldersfordelingen er opstillet i tabel 1, og resultatet passer fint med tidligere omtalte efterårsinvasioner, nemlig med en tydelig overvægt af ungfugle. De 52 uspecificerede har desuden nok også drejet sig om ungfugle, men det har ikke været muligt at få dette klarlagt, bl.a. er det ikke altid andet end antallet af fugle, der fremgår af det indsendte samt i lokalrapporterne, derfor det store antal uspecificerede.

Af det indsendte materiale er der er par iagttagelser, som bør nævnes her.

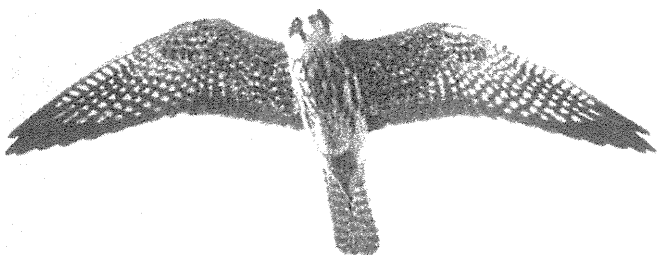
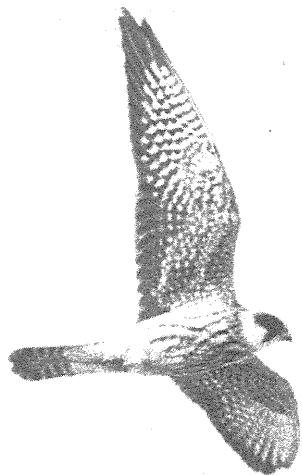
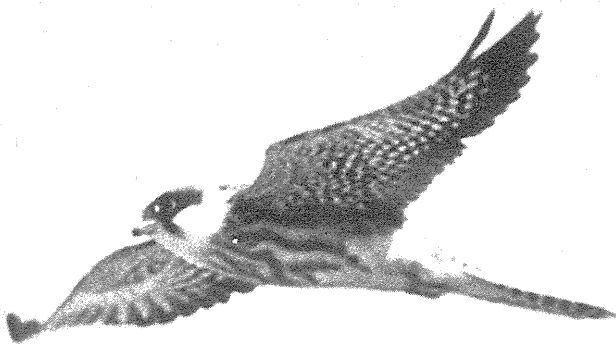
På Overgårds marker syd for udmundingen af Mariager Fjord ved Randers blev 21-23 fugle set den 7/9 (1 ad. han — øvrige ungfugle) og 25-27 eksemplarer set den 14/9 (samme kønsfordeling). Det oplyses (Thomas Thelle), at antallet er minimumstal for området. Tilsyneladende rastede de, idet der ikke kunne spores nogen retningstendens i deres optræden. På den første dato (den 7/9) samlede flokken sig sidst på eftermiddagen, og satte sig til hvile samlet på telefontråde og i et lille hegn. Lokalteten besøgte igen den 25/9 og den 4/10, men ingen Aftenfalke iagttoges.

Eneste anden større koncentration, udover de ovenfor omtalte, omhandler 15 Aftenfalke, der rastede i Hanstedreservatet nær Hanstholm den 30/8 (Lars Borup m.fl.).

Desuden er enkelte Aftenfalke indsendt som set på usædvanlige tidspunkter, bl.a. januar og marts 1976. I disse tilfælde er observatørerne blevet gjort bekendt med, at en nærmere redegørelse til bedømmelse i Sjældenhedsudvalget er stærkt ønskelig, før disse fugle kan offentliggøres.

AFTENFALKENS UDBREDELSE

Aftenfalkens udbredelse i Europa er ret begrænset, idet den kun forekommer som ynglefugl i de østlige egne, med Estland som nordgrænse og Rumænien som sydgrænse. Længst vestpå når den i Ungarn. Yngleudbredelsen fortsætter i et bredt bælte tværs gennem Sovjet til Manchuriet i øst, og i Kina afløses den af en nærtstående race *Falco vespertinus amurensis* (Radde) (Glutz *et al.* 1971), som af nogle forfattere regnes for en selvstændig art. Aftenfalken er en udpræget skov- og græssteppefugl, og den overvintrer i

Aftenfalk *Falco vespertinus*, alle ungfugle i første efterårsdragt, Skagen august 1975. Fotos: Knud Pedersen.

Red-footed Falcons Falco vespertinus, all juveniles in first autumn, The Skaw, August 1975.

Sydafrika (Salomonsen 1972; Løppenthin 1967).

I Danmark forekommer Aftenfalken normalt som en regelmæssig, men ret fåtallig forårstrækgæst ultimo april-juni, flest i maj. Som sommer- og efterårsgæst er den noget mere uregelmæssig forekommende. Invasionsagtige forekomster har dog tidligere fundet sted, senest i august-september 1968 (ca. 10 fugle) (Rosenberg 1968; Dyck *et al.* 1970).

MULIG FORKLARING PÅ INVASIONEN

Aftenfalken foretager et såkaldt sløjfetræk fra yngleområderne i Vestsibirien til vinterkvarteret i Sydafrika og retur (Glutz *et al.* 1971).

Den sibiriske bestand trækker i august først vest over Ural ind i europæiske Sovjet og når østlige Mellemeuropa, derpå svinger de mod syd over Balkanhalvøen og flyver sikkert direkte over Middelhavet til Afrika. Observationer i nyere tid bekræfter denne trækvej, bl.a. ved Bosporus (Blume 1970; Rudebeck 1974) og Cypern (Christensen 1967). Hvorvidt den østeuropæiske bestand også trækker mod vest i begyndelsen er uvist, idet vi ikke har kunnet spore oplysninger i litteraturen om dette.

Det vil således være rimeligt at forklare masseoptræden af fugle (ungfugle) i Nordvesteuropa i august-september som forlænget træk i normaltrækretningen, som jo på dette tidspunkt er vest, motiveret af de usædvanlige høje temperaturer over Nordeuropa og ungfuglenes manglende erfaring med trækvejene. De er derfor »gledet« med den varme luftstrøm fra øst og sydøst, og er kommet alt for langt mod nordvest. Specielt Jylland har sikkert virket som en vældig ruse og opfanget en væsentlig del af de trækkende fugle. Vesterhavet har sikkert virket som en effektiv barriere, som har tvunget vestrækket til standsning. Fuglene har herefter fortsat nordover og naturligt blevet koncentreret på Skagen. I mindre målestok er det samme sket ved Nordsjællands kyst.

Tilsyneladende har langt de fleste Aftenfalk gennemfløjet Danmark i løbet af den 31/8. Kulminationen ved Skagen indtræffer i eftermiddagstimerne kl. 13.00-17.00. Antager man, at trækket er startet lidt før solopgang (ca. kl. 05.00) og at fuglene har holdt en gennemsnitshastighed på 60 km/t, må de være

startet et sted i Nordtyskland, Østtyskland eller Polen. Som det ses af fig. 7 er et pænt stort træk af Aftenfalk konstateret i Østtyskland i dagene 29/8-3/9, med kulmination 30 og 31/8 (Müller 1975), hvilket bekræfter oven for nævnte teorier.

KONKLUSION

Den her omtalte invasion af Aftenfalk er den hidtil størst kendte i vor tid i Skandinavien. Mindst 366 fugle er iagttaget i Danmark i perioden 1. august — 19. oktober 1975. Halvdelen af fuglene iagttoges på én dag — den 31. august. Det store trækbillede over Danmark synes at træde klart frem.

Fuglene er fra det nordlige Østtyskland fløjet mod vest og nordvest ind over Danmark. Ved Jyllands og Sjællands vestkyster er de rimeligvis drejet mod nord langs kysten, til de har nået henholdsvis Skagen og Rørvig, hvorfra de har foretaget et kompensierende modvindstræk mod øst. Senere er fuglene så diffust fløjet sydpå. Resultatet er en stor sløjfebevægelse henover Danmark (se fig. 7).

ENGLISH SUMMARY

Irruption of Red-footed Falcon *Falco vespertinus* in Denmark, autumn 1975

August 1975 was the hottest August ever recorded in Denmark. A heat wave culminated on 30th and 31st (Fig. 1), and high temperatures were recorded all over the country.

During the last two days of the month a large number of Red-footed Falcons appeared in several places, the peak number being reached on 31st with no less than 151 birds migrating SE at The Skaw, the northernmost point of Denmark (Fig. 7). On the same day another 30 were recorded migrating E at Rørvig, on the north coast of Zealand. At these two localities, which are both famous migration sites, the migration took place from late morning and continuing most of the day until at least 5 p.m. (Fig. 2). The migrants followed the coast towards E, both at The Skaw (Fig. 3) and at Rørvig (Fig. 4).

Several other Red-footed Falcons were seen at various localities (Fig. 5), in all 366 specimens, the highest number ever recorded in Denmark. Immatures were by far the most numerous (Tables 1 & 2).

At The Skaw unusual large numbers of migrating Kestrels *Falco tinnunculus*, in all 59, were seen at the same time. At Stignæs, the SW point of Zealand, another two East European raptors were also noted on 31st August, viz. a juv. Imperial Eagle

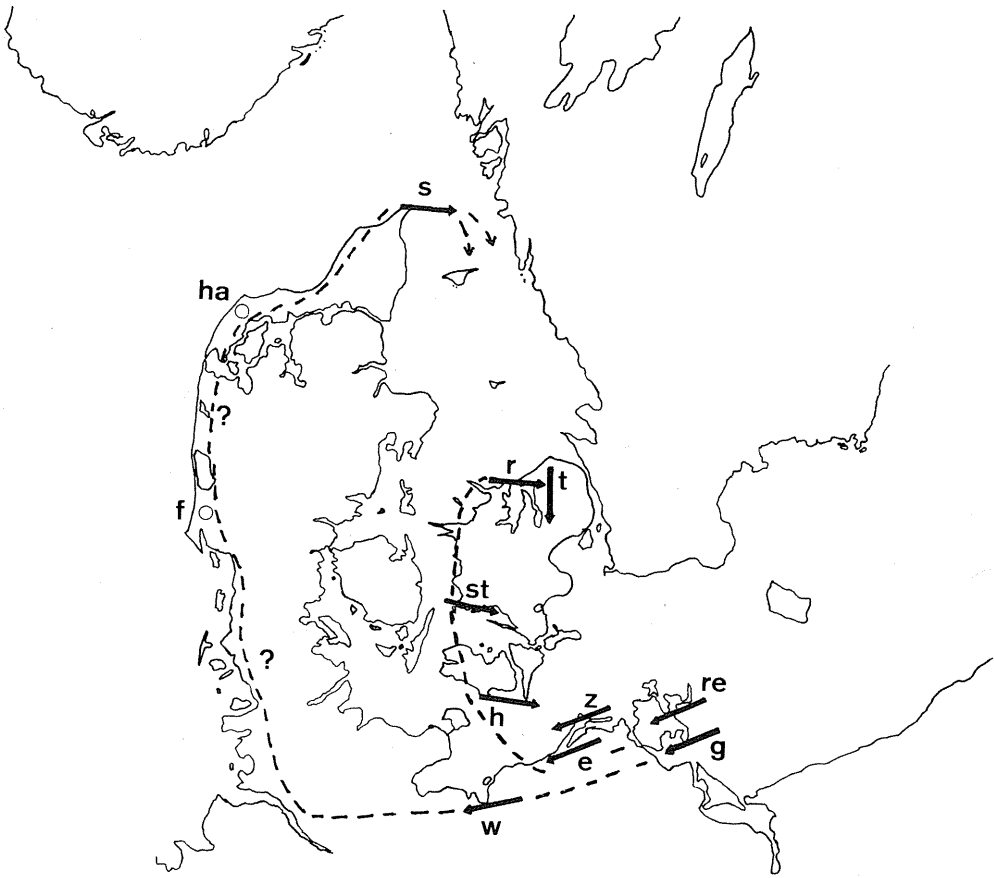

Fig. 7. Lokalteter med Aftenfalke trækkende i perioden 29/8-1/9, med retning angivet ved sorte pile samt to rasteplasser angivet ved åbne cirkler. Stiplet linie angiver formodet trækroute. Skagen (S) 31/8: 141; Rørvig (R) 31/8: 30; Tibirke (T) 31/8: 2; Stignæs (ST) 30/8: 2; Hyllekrog (H) 31/8: 4; Wismar (W) 30/8: 13; Ebenda (E) 31/8-1/9: 28; Zingst (Z) 29-30/8: 26; Reddevitz (RE) 3/9: 12; Göhren (G) 1/9 + 3/9: 20; desuden de to rasteforekomster, Hansted (HA) 30/8: 15 og Fiilsø (F) 31/8: 2.

Danish localities with migrating Red-footed Falcons during the period 29th August — 1st September, with direction indicated by black arrows and two resting localities by open circles. Dot-and-dash line indicates presumed migration route. Localities, dates and numbers, see above.

Aquila heliaca and an unidentified Spotted Eagle
Aquila clanga/pomarina.

The breeding range and normal migration routes of the Red-footed Falcon are outlined according to Glutz *et al.* Usually the birds breeding in western Siberia and Russia migrate west into Europe in autumn before turning S and SE towards their winter quarters in southern Africa. So the mass-occurrence in Denmark is not surprising considering the weather situation and the birds' normal migration route. Informations from GDR (Fig. 7) fit well into this picture.

LITTERATUR

- Bertel, B., 1976: Feltbestemmelse af Lærke- og Aftenfalk — Feltornithologen 18, 101-106.
Blume, C. A., 1970: Flyekskursion til Tyrkiet og Libanon fra 14. til 29. september 1969 — Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 64, XX-XXIII.
Christensen, S., 1967: Observationer af fugle og noter om fugletræk på Cypern 1964-65 — Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 61, 40-55.
Christensen, S., 1970: Feltbestemmelse af ung Aftenfalk — Feltornithologen 12, 154-155.
Dyck, J., J. Ramsøe Jacobsen, E. Kramshøj og J. Rabøl, 1970: Rapport fra Sjældenhedsudvalget med oversigt over godkendte forekomster 1965-69 — Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 64, 139.

- Glutz von Blotzheim, U., K. M. Bauer og E. Bezel, 1971: Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 4. — Frankfurt am Main.
- Løppenthin, B., 1967: Danske ynglefugle i fortid og nutid — Odense.
- Müller, S., 1975: Verstärkter Einflug von Rotfussfalken im Sommer 1975 in Mecklenburg, DDR — Anlage zu Nr. 6/75 — duplikeret.
- Porter, R. F., I Willis, S. Christensen, B. Pors Nielsen, 1974: Flight Identification of European Raptors — Berkhamsted.
- Rosenberg, N., 1968: Aftenfalke — Feltornithologen 10, 162.
- Rudebeck, G., 1974: Sträcket av rovfågel och stork över Bosporen — några kommentarer till höstresan 1973 — Anser 13, 35-46.
- Salomonsen, F., 1963: Oversigt over Danmarks fugle — København.
- Salomonsen, F., 1972: Fugletrækket og dets gåder, 3. udgave — København.

Manuskriptet modtaget 26. april 1977.

Forfatternes adresser:

KP
Kong Eriksvej 32
9990 Skagen

EVR
Stadionvej 27 st. tv.
2600 Glostrup